

SpiNeT

Postbus 48, 6590 AA Gennepe
secretariaat-cssp@missie-geest.nl
www.missie-geest.nl
IBAN NL72RABO0116166444
BIC RABONL2U

SPIRITIJS NEDERLANDS TIJDSCHRIFT

Jaargang 74 no. 7

september-oktober 2019

Nieuws uit de gemeenschappen

De gemeenschap van Gennepe

De maanden juli en augustus stonden uiteraard in Gennepe ook in het teken van vakantie. Er werden al enige jubilea gevierd en we kregen veel mensen op bezoek. Maar er werd ook een begin gemaakt van de nieuwbouw. En dat begon met de bouw van onze nieuwe kerk en het

aanleggen van een nieuwe grote parkeerplaats langs de Brabantweg. Er kwamen enkele enorme bulkwagens met cement ons terrein opgereden, die in een mum van tijd de vloer van de nieuwe kerk hebben gestort, terwijl er tegelijkertijd hard gewerkt werd aan het aanleggen van de nieuwe parkeerplaats, steen voor steen. Dit werk moest al klaar zijn voor de bouwvak.

Enkele jubilarissen hebben in juli hun jubileum gevierd. Het begon met het 65-jarig priesterjubileum van pater Walter Damen in onze (oude) kerk op 27 juli.

We zagen vele bezoekers voorbij komen. Een delegatie uit de Centraal Afrikaanse Republiek met o.a. de econome van het bisdom Alindao en haar kinderen kwam met Mgr. Peter Marzinkowski vanuit Knechtsteden bij ons langs om onze mensen uit de RCA te ontmoeten en bij te praten over de situatie in de RCA. Daarna kwam pater Dida Wario uit Ethiopië enkele weken bij ons om een cursus te volgen bij Piet Rutten. De broer van pater Adriaan van Sonsbeek kwam met zijn vrouw om Frans Timmermans te bezoeken en bij te praten in onze gemeenschap.

OP 30 juli hadden we een bezoek van de nieuwe deken van Venray, Ed Smeets. Hij was heel erg geïnteresseerd in wat ieder van ons deed en in de plaatsen waar we gewerkt hadden als missionaris.

Uiteraard hadden we het ook over koren en muziek (hij is zelf ook musicus en promotor van het gregoriaans) en over de problemen van de kerk nu en hoe wij ons daarbij voelen.

Het was warm deze zomer en dat hebben ook wij goed gevoeld. Gelukkig bracht onze econoom, Piet Delisse, vaak wat verkoeling door ons 's avonds, als we op het terras buiten zaten, een ijsje te serveren. We hebben deze zomer vaak heerlijk buiten kunnen zitten op dat terras naast de soos. Zoals overal was ook bij ons de temperatuur zeer hoog in deze zomer en op de topdag (25 juli) werd er 40° gemeten in Gennep.

In Gennep kwam de Vierdaagse ook dit jaar in juli langs gelopen (degenen die 50 km. liepen) en dat is niet onopgemerkt gebleven door onze gemeenschap. Meerdere medebroeders hebben de wandelaars voorbij zien lopen en aangemoedigd. Er wordt in de gemeente Gennep overigens heel veel georganiseerd in de zomertijd. Naast het Jaar van de Ontmoeting dit jaar is er elk jaar Summertime. Dat vond plaats op de 10 zaterdagen van 22 juni tot 24 augustus in het centrum van Gennep met elke keer een ander thema. Muziek, kunst, dans, theater, proeverij en shows waar veel sponsors aan meewerken. Ontspanning genoeg dus voor iedereen. Muziek liefhebbers konden hun hart ophalen aan de pianoconcerten in Roepaen door studenten van het Conservatorium, enz.

Meerdere medebroeders en medewerkers waren op vakantie naar Spanje, Frankrijk, Canada of gewoon in Nederland.

We hebben in deze zomer ook afscheid moeten nemen van een van onze medebroeders, pater Jo van den Wildenberg. Hij was al enige tijd ziek en eind juli ging het heel

hard achteruit met hem. We verliezen in hem een fijne mens en bidden dat hij nu in rust mag leven bij God.

Terwijl ik dit schrijf heeft er een ware ontmanteling plaats op de parkeerplaats en op de rotonde voor de ingang van de Libermannhof. De vorige week was al het groen, met de bomen en de bloemen al opgeruimd.

In één klap was al het werk van mevrouw Slaats (Miss Bloom voor ons), die dit jarenlang samen met Pieter Vaars mooi heeft bijgehouden verdwenen! Het was een akelig gezicht, heel dat kale

terrein tussen ons huis en de Libermannhof. Nu worden de stenen van de parkeerplaats en de inrit naar de Libermannhof met grote kranen ontmanteld, op hopen gegooid en afgevoerd. Het is het begin van de nieuwbouw en dit gaat ons de nodige overlast bezorgen gedurende het komende jaar. Het betekent onder meer dat we nu niet meer door de hoofdingang in de Libermannhof kunnen komen maar alleen nog door de loopgang beneden of via een ingang aan de achterkant van de Libermannhof, waar vroeger het hertenkamp was.

Vooral voor de bewoners van de Libermannhof zelf is dit heel erg lastig en ook voor de bezoekers en leveranciers zowel voor de Libermannhof als nu ook voor ons huis, de Spiritijnenhof. We zullen dit een jaar lang moeten doorstaan. En denkt u daar ook aan als u ons komt bezoeken!

Op 19 augustus verhuisden

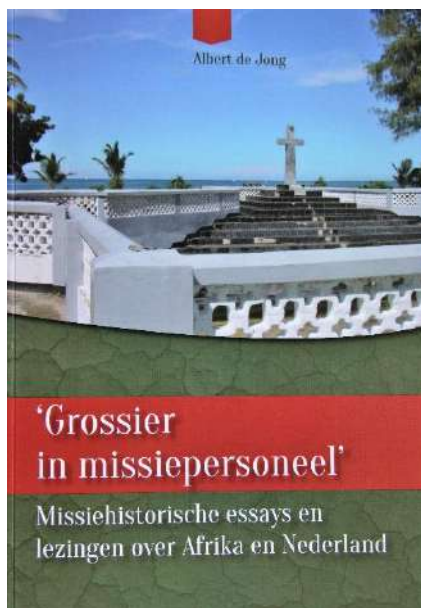
Eugene Awayefu en Patrick Ezeonwu van Gennep naar Berg en Dal. Ze gaan daar verder met de cursus Nederlands en hun inburgering. Het betekent dat we nu geen jonge Afrikaanse medebroeders meer in huis hebben. En natuurlijk ook dat Paul Cuypers zonder werk zit als leraar

Nederlands voor onze nieuwkomers en Miek de Vries als taalmaatje. Maar we verwachten weer een nieuwe kandidaat uit Oeganda, Julius Kiyaga, die op 10 augustus in Kampala priester werd gewijd.

Tot slot, onze provinciaal, Marcel Uzoigwe, is voor een maand vertrokken naar Nigeria om daar mee te doen aan een Uitgebreide Raad van zijn provincie en een bijeenkomst van oversten van Afrikaanse provincies. We verwachten hem 4 september weer hier terug in Nederland.

Kees Bruin

‘Grossier in missiepersoneel’

door Albert de Jong CSSp

Dit boek bestaat uit een selectie van de meest relevante artikelen en lezingen die de auteur tijdens zijn missionair leven in Afrika en Nederland gepubliceerd en gehouden heeft. Veel van deze artikelen en lezingen zijn moeilijk meer te achterhalen. Sommige zijn gepubliceerd in tijdschriften en boeken die nauwelijks toegankelijk zijn.

Ze zijn populairwetenschappelijk en wetenschappelijk van aard, en zijn niet chronologisch maar thematisch gerangschikt in hoofdstukken. Zo ontstaat een zekere consistentie in dit omvangrijke aanbod van bijdragen met een grote verscheidenheid van onderwerpen die het lezen moet vergemakkelijken.

De topics die ter sprake komen spelen zich af in West-Afrika, Oost-Afrika en Nederland. De hoofdmoot gaat over

Tanzania en Kenia, de landen waar de auteur het langst missionair werkzaam is geweest. Het effect van de missionaire ervaring is zeer groot geweest op zijn missie/kerkhistorische

publicaties. Dit geeft een bepaalde kleur en invoelingsvermogen aan deze bijdragen. Het zijn bijdragen aan de missie/kerkgeschiedenis van binnenuit. Bovendien reikt deze contextuele factor onderwerpen aan waaraan men anders niet zo gauw denkt om over te schrijven.

Een andere factor die zeer grote invloed heeft gehad op zijn missie/historische publicaties is zijn lidmaatschap van de congregatie van de H. Geest. Deze existentiële component is de reden waarom er zoveel bijdragen expliciet over de leden van deze congregatie en over de verschillende aspecten van missie in brede zin geschreven zijn.

Deze twee factoren hebben zijn essays en lezingen in grote mate bepaald zowel wat onderwerp als inhoud betreft. Dit komt goed tot uiting in zijn bijdragen die handelen over Michael Witte CSSp en Alfons Loogman CSSp die hun sporen verdiend hebben in de evangelisatie van Kenia op het gebied van het Afrikaanse religieuze leven en de pers.

U kunt dit boek bestellen voor € 15,00 excl. verzendkosten via e-mail secretariaat-cssp@missie-geest.nl

Uit: VOX Onafhankelijk magazine van de Radboud Universiteit

‘Buitenlandse missionarissen zijn niet gewend aan lege kerken’

Foto: Bregje van de Weijer

Eén dag per maand krijgen zestien buitenlandse missionarissen in het Erasmusgebouw les over de geschiedenis en de mores van de Nederlandse katholieke kerk. ‘Op de Nederlandse Antillen bewegen mensen veel meer in de kerk.’

De tijd dat Nederlandse missionarissen in grote aantallen naar Afrika, Azië en Zuid-Amerika trokken, is voorbij. Nu de kerken in Nederland leeglopen, ontvangen Nederlandse religieuze

instituten steeds meer buitenlandse missionarissen. Een dag per maand verzamelen zestien buitenlandse geestelijken uit negen landen en zes verschillende religieuze instituten zich in het Erasmusgebouw. Van februari tot en met juli krijgen ze les over uiteenlopende onderwerpen zoals secularisering, de positie van de vrouw of grensoverschrijdend gedrag in de Nederlandse kerk. Tussen twee lessen door eten ze samen soep en broodjes.

Leergang Kerkelijke Inburgering

Al voor de derde keer organiseert het Nijmeegs Instituut voor Missiewetenschappen de Leergang Kerkelijke Inburgering. 'Vroeger was dit een taak van de overheid, nu hebben wij het overgenomen', zegt hoogleraar praktische religiewetenschap Frans Wijzen. In Nederland zijn er op dit moment zo'n 500 buitenlandse priesters, daar komen er ieder jaar zo'n tien à vijftien bij. 'Vaak komen de missionarissen uit katholieke landen zoals Polen, Nigeria en Congo', zegt Wijzen. 'Ze zijn niet gewend aan het feit dat er weinig mensen in de kerk zitten in Nederland.' Om de taal van de cursisten bij te spijkeren, worden alle lessen in het Nederlands gegeven. De missionarissen uit Polen, Afrika en Azië groeiden allemaal op in het verre buitenland. Vandaag dienen ze de Nederlandse kerk, van Roosendaal tot Heerenveen. Onder het systeemplafond wachten ze in stilte tot de les over oecumenische samenwerking in Nederland van start gaat.

Callistus Offor uit Nigeria woont twee jaar in Nederland. Hij werkt als kapelaan in de parochie van Cuijk. 'Als nieuwkomers is het belangrijk dat wij de religieuze geschiedenis van Nederland beter leren kennen', zegt hij. 'Voorlopig is het de bedoeling dat ik in Nederland blijf wonen, maar dat kan altijd veranderen: wij zijn niet voor niets religieuze missionarissen.'

Charismatische kerk

Inmiddels is de les begonnen. Theoloog en kerkhistoricus Peter Nissen praat op een rustige toon, in Nederlandse volzinnen, zodat alle cursisten zijn betoog kunnen volgen. 'Religie speelde heel lang een belangrijke rol in Nederland', zegt hij. 'Elke zuil had zijn eigen organisaties, scholen en universiteiten. Lange tijd was het ondenkbaar dat een katholiek brood kocht bij een protestantse bakkerij.'

Dat die tijd voorbij is, blijkt uit enkele cijfers die Nissen opdiept. 'Van de ongeveer 4.500 kerken in Nederland worden er binnen 10 jaar ongeveer 1.100 afgestoten – dat wil zeggen: herbestemd of afgebroken. Nog maar 5 procent van wie als katholiek staat ingeschreven, gaat naar de kerk. Veel jonge mensen kennen de verhalen uit de Bijbel niet meer.'

'Het is goed om te weten dat je niet de enige bent in deze situatie'

Wat Nissen vertelt is herkenbaar voor zuster Theresia Henriquez, de enige vrouw in het gezelschap. 'Ik ben gewend aan een meer charismatische kerk', zegt ze. 'Op de Nederlandse Antillen bewegen mensen veel meer in de kerk. Hier is het veel rustiger, maar dat is niet slecht.' Henriquez is gehecht aan de maandelijkse lessen op vrijdag. 'Het is goed om te weten dat je niet de enige bent in deze situatie,' zegt ze.

Wanneer Nissen vertelt dat de protestantse kerk in Nederland zo'n 650 verschillende stromingen telt, noteert pater Titus Ikyomke ijverig wat verteld wordt. Vier jaar geleden verhuisde hij van Nigeria naar Heerenveen. 'Veel mensen in Friesland zijn protestants opgevoed, ook als ze lid zijn van de katholieke kerk. Dat zie je in hun manier van denken en doen. Het is interessant om wat meer achtergrond over hun situatie mee te krijgen', zegt hij.

Ken Lambeets

Broeder Pieter Vaars van de Congregatie van de H. Geest viert 60-jarige professie

Zondag 8 september 2019 is het 60 jaar geleden dat broeder Pieter Vaars werd geprofest. Wij, 'de Gennepenaar' gingen bij gelegenheid van dit bijzonder jubileum bij de broeder op de koffie.

Broeder Pieter Vaars met rechts van hem de stichter van de Congregatie van de H. Geest, pater François Libermann (1802-1852)

"Ik ben in 1940 in Haarlem geboren in een gezin met 4 kinderen; ik was de oudste. Na de lagere school wilde ik naar de MULO. Wij werden in ons gezin katholiek opgevoed en lag het dus voor de hand dat ik mijn opleiding voorzette bij de broeders "De la Salle" in Heemstede. Mijn broer Rob heeft in Hattem (Centrum voor late roepingen van de Spiritijnen) gestudeerd.

Na de MULO in Heemstede ging ik naar de vakschool in Baarle-Nassau. Daar is het contact ontstaan met de Congregatie van de H. Geest, de Spiritijnen. Als kind was ik al misdienaar geweest in de parochiekerk. Er was een keer een missionaris van de Congregatie van de H. Geest die in de kerk en op school vertelde. Ik werd

geraakt door zijn vurige getuigenis. Woorden wekken, voorbeelden trekken. Door die getuigenis van de missionaris ben ik zelf gaan nadenken over mijn levensinvulling... God was bezig met mij en ik met Hem.

Alleen was het eind jaren vijftig, begin jaren zestig van de vorige eeuw geen gemakkelijke tijd. Het was zwaar omdat alles zo onzeker leek en omdat veel priesters uittraden. Er was veel twijfel waardoor men zichzelf de vraag stelde: Waar blijf ik?, "Hoe kan ik zekerheid ontvangen?" En toch koos ik in deze turbulente tijd voor het religieuze leven binnen de missiecongregatie van de H. Geest.

Als missionaris ben ik werkzaam geweest in Kameroen; in Bangui, de hoofdstad van de Centraal-Afrikaanse Republiek; Guinee in West-Afrika, gelegen aan de Atlantische Oceaan en in Senegal in West-Afrika. In de missie merkte ik dat ik steeds kon terugvallen op de plaatselijke gemeenschappen van de Congregatie. Dat gaf mij veel steun! Ik kwam door mijn missiewerk veel in contact met de lokale mensen. Met name omdat ik verantwoordelijk was voor van de technische dienst van onze Congregatie. Met als belangrijkste taken het functioneren van de elektriciteitsvoorziening, de waterleidingen en het vele laswerk. Het leven als missionaris werd ons als Spiritijnen niet altijd in dank afgenomen. Sterker nog: we werden ook wel eens weggestuurd door de lokale overheden. Met name denk ik hierbij dan terug aan de toenmalige

president van Guinee, Ahmed Sékou Touré. Niet minder dan 48 Spiritijnen stuurde hij het land uit. Allemaal religieuzen die betrokken waren bij het onderwijs, de gezondheidszorg en vele andere primaire behoeften.....alles viel in één keer weg. Dat waren de moeilijke tijden en beproevingen die onze Congregatie toen heeft moeten trotseren.

Nieuwe Parochiekerk St. Mathias (Centr. Afr. Rep.) Constructie: N. Hettinga, Installatie: P. Vaas

Zo'n 15 jaar geleden ben ik definitief teruggekeerd naar Nederland. Tussentijds ben ik wel verschillende keren voor een aantal jaren terug geweest in Nederland. Dus de terugkeer naar mijn vaderland was niet zo'n cultuurschok als men misschien zou verwachten.

Als Spiritijnen hebben wij sinds 1909 missiewerk gedaan in vele landen van Afrika. Vele vruchten van ons werk zijn op de foto's terug te vinden. Misschien zijn de mooiste vruchten niet met de

ogen waar te nemen, omdat God deze vruchten door de paters en broeders bewerkt heeft in de harten van de mensen ter plaatse. Het zeer positieve gevolg hiervan is dat er nu, anno 2019, paters uit Afrika naar ons land komen om hier opnieuw het evangelie van Christus te verkondigen en te getuigen van een aan God toegewijd leven.

Het is voor de nieuwe paters uit Afrika niet gemakkelijk om in een gesecculariseerd land als Nederland missionaris te zijn. Ze doen op dit moment hun uiterste best om zich de cultuur en taal eigen te maken. Geen gemakkelijke opgave! Met heel veel respect en waardering heten wij deze paters welkom in onze gemeenschap te Gennep.

Het is de H. Geest die ons één maakt. Het is de H. Geest die ons over de grenzen van landen, culturen en verschillen heen doet kijken. Laten wij veel bidden tot die H. Geest, met name voor de nieuwe Afrikaanse missionarissen in ons land. Dat zij opnieuw onder ons het vuur van Christus mogen aanwakkeren! Dat er een nieuw Pinksteren mag ontstaan in ons continent! Dat wens ik u allen toe! God's zegen voor u allen!"

Uit: de Gennepenaar augustus 2019

Jarigen

september

6 Leo Gottenbos
15 Nelly Hermans

16 Zr. Miep Leek
17 Ko Gradussen

19 Judith Wilmer
30 Zr. Martina Janssen

oktober

1 Jan Braspenning
Alexis Ndzalouma
3 Iede de Lange

4 Bert van Tol
12 Zr. Agatha Wilson
15 Eugene Awayevu

19 Zr. Gertrudis Janssen
26 Piet Rutten
27 François Numbi

Pater Jo van den Wildenberg

28 februari 1930 – 28 juli 2019

Pater Jo van den Wildenberg werkte als missionaris in de Centraal Afrikaanse Republiek vanaf zijn benoeming in 1958. Hij was een echte pastor en stond heel dicht bij de mensen en kende iedereen bij naam. Zelfs alle honden in de wijk rondom de missiepost kenden pater Jo (père Léon in het Frans) werd er door de mensen gezegd.

Na een periode van ziekte in Nederland was hij enkele jaren leraar op ons kleinseminarie.

Daarna ging hij weer naar de RCA waar hij o.a. pastoor was van de kathedraal in Bangassou waar hij zijn mooiste jaren beleefde. In 2004 kwam hij terug naar Nederland eerst in Gemert en de laatste 9 jaar in Gennep. We verliezen in hem een fijne mens. Het was geen geweldenaar maar een bescheiden man van vrede en verzoening.

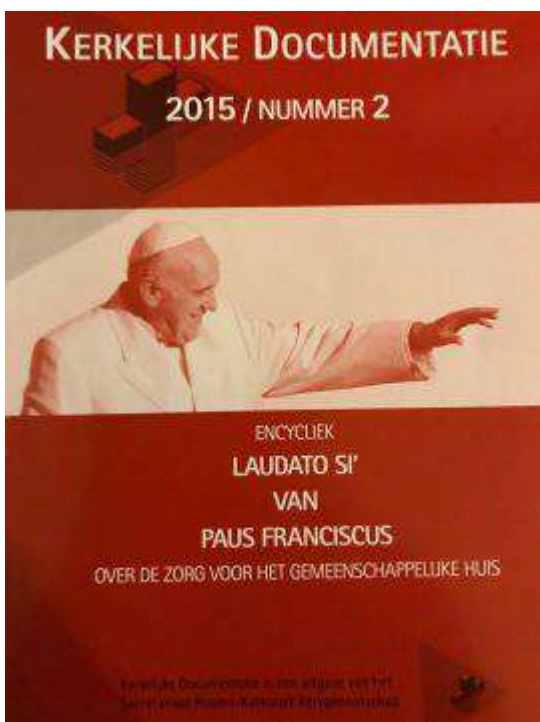
Inzicht, Ademend hout en Decarbonisering

Gedachten in het spoor van Paus Franciscus, ter voorbereiding van het algemeen kapittel van de Spiritijnen in Polen, ad 2020.

In de decarboniseringsrevolutie van de 21^e eeuw – die volgens milieudeskundigen zoals de Argentijnse, “groene” Paus Franciscus reeds in de 20^e eeuw begonnen is, speelt hout, beter

gezegd, spelen bomen en vooral tropische oerwouden, een hoofdrol. Zij nemen immers onze overtollige broeikasgassen in zich op, en leveren ons de levensnoodzakelijke zuurstof; in het proces der fotosynthese, via de groene bladeren.

Kort na de ecologische brandbrief van Franciscus, die hij met Pinksteren 2015 uitgaf, werd door de Verenigde Naties in Parijs de internationale klimaatconferentie gehouden, die de opwarming van de aarde wil matigen en beneden de 2 graden Celsius wil houden. Maar ieder van de 200 landen die het Verdrag van Parijs ondertekend hebben, is vrij om te beslissen in hoeverre dat land de gemaakte afspraken wil uitvoeren. Of de mondiale congregaties, zoals de onze, er zich iets van willen aantrekken; of zij tenminste de brandbrief van Franciscus ter harte willen nemen, dat is een open vraag.

Niet onwil, maar onwetendheid is meestal – dat hopen wij tenminste – de reden van ons tekortschieten. Maar onwetendheid is voor mensen van goede wil geen onoverkomelijke hindernis; zeker niet voor spiritijnen. Is inzicht niet een gave van de Pinkstergeest? Dat dit “eerbiedig inzicht” bij voorkeur aan de armen wordt gegeven, heb ik in Oost Kameroen mogen meemaken:

Een oude Pygmee, gehurkt voor een woudreus, vroeg eerbiedig aan de boom of hij een beetje van de schors mocht schrapen; want dat had hij nodig om een medicijn tegen rugpijn te maken... Evan verderop werd een van de tien of twaalf economisch interessante boomsoorten, met groot materieel, en schade aan andere boompjes, vakkundig neergelegd, en zonder veel besef van de gevaarlijke impact die deze bedrijvigheid heeft, weggesleept naar

de wereldmarkt. De houtroof werd niet-begrijpend nagestaard door de onthutste Pygmee, aan wie niets, ook geen verlof werd gevraagd. De weerloze natuur wordt niet alleen in Kameroen beschadigd door de internationale houthandel, die voor enkele internationals zo lucratief is. In het gehele Congo bekken worden de oerwouden in snel tempo gekapt, en verdwijnen de kostbare stammen over de rivier; samengebonden in grote

vloten waarop een aantal neokoloniale dienaren meevaren. Wie geeft hun inzicht in wat hier gebeurt? Welke international van het snelle geld neemt de tijd om te herbossen?

Wie brengt het algemeen kapittel van de spiritijnen tot milieu-inzicht? Tot inzicht in de klimaatverandering? Hoe kunnen wij, zonder een “eerbiedig inzicht” in de natuur die - ook door ons – via broeikasgassen uit onze motoren, van dag tot dag wordt beschadigd, nog komen tot ommekeer in levensstijl?

Misschien kan het Potsdam Institut für Klimafolgenforschung ons helpen (een van hen heeft Paus Franciscus bijgestaan met zijn encycliek Laudato Si). De wetenschappers stellen een proces van decarbonisering voor in drie etappes van elk tien jaar: van 2020 tot 2050; dertig jaar om de huidige afhankelijkheid van fossiele energiebronnen, die vervuilende broeikasgassen uitstoten, te vervangen door schone energiebronnen: zonne- water- en windkracht. En: met een duurzaam gebruik van levend hout!

De decarbonisering beoogt de vermindering van de uitstoot der broeikasgassen; vooral van carbon dioxide, co₂. Wij mensen ademen dit co₂ uit in de lucht, terwijl wij zuurstof vanuit de lucht inademen. Gelukkig zijn er bomen in de buurt.: die nemen het co₂ dat wij mensen, en vooral onze motoren uitblazen, weer in zich op; en de zuurstof die wij uit de lucht inademen, wordt door de groene boombladeren geleverd. Er is echter een probleem: wij mensen en onze industrieën stoten heden ten dage zo gigantisch veel co₂ broeikasgas uit in de lucht, dat de bomen er niet meer in slagen dat allemaal in zich op te nemen en in hout vast te leggen. Daarom, zeggen de klimaatwetenschappers, is er een decarboniserings-traject nodig, dat nu (dat was in 2018) moet beginnen.

De Postdam-wetenschappers noemen dit urgente traject: decarboniserings-revolutie. Zij stellen het volgende voor: a): tot 2020 (dus nu in 2019): de “No-Brainers”, dwz de vanzelfsprekende maatregelen worden uitgevoerd. Zaken zoals het isoleren van gebouwen. Maar ook: de invoering van een progressieve co2 belasting, en van een vliegtaks. b): van 2020 tot 2030: tien jaar van “heroïsche inspanning”. Er wordt niet meer geïnvesteerd in, noch subsidie verleend aan bedrijven die fossiele energiebronnen gebruiken. En bedrijven die toegevoegde waarde creëren met behulp van schone energiebronnen worden gesteund. c): Van 2030-2040: tien jaren van “doorbraak”: de landen veranderen daadwerkelijk van economisch systeem. Bijvoorbeeld in de bouw:staal en beton, die reeds vervuilend zijn bij hun productie, worden waar mogelijk vervangen door duurzaam geproduceerd en herbost hout. Houten huizen, zoals die in Scandinavië – en ook zoals onze villa Poullart des Places in Berg en Dal – kunnen een lichtend voorbeeld worden; d): Van 2040 tot 2050: tien jaren om de decarbonisatie te “verdiepen”. Gemaakte fouten worden gecorrigeerd, en allerlei tijdens de energietransitie ontdekte mogelijkheden worden aangegrepen. Klimaatneutraliteit, dus een evenwicht tussen uitgestoten en opgenomen broeikasgassen, en daarmee een eind aan de gevaarlijke opwarming van de aarde, wordt een wereldwijd nagestreefd doel. De Potsdam-groep spreekt in hun bestseller van 2018, “Der Klimawandel” de hoop uit dat hun voorstel: een decarboniseringsrevolutie van 2020 – 2025 zal gaan werken als een “selffulfilling prophesy”. Moge hun narratief ook een menigte spiritijnen gaan inspireren.

De Gennepse klimaattafel, juni 2019. Paul Cuypers

Mzungu in Nairobi

Inleiding

Het dagblad *Trouw* heeft elke zaterdag een rubriek waarin zijn correspondenten verslag doen uit de grote megasteden wereldwijd waarin ze wonen over het wel en wee van de inwoners,

maar meestal gaat het over hun eigen dagelijkse beslommeringen om het hoofd boven water te houden. Op zaterdag 1 juni 2019 was het de beurt aan Ilona Eveleens die in Nairobi woont. Haar artikeltje had als kop ‘Mijn huidskleur drijft de prijs op.’ Bijna iedereen die in Afrika gewoond heeft zal wel de ervaring hebben dat je als witte meer moet betalen op markten en bij kraampjes langs de weg waar de prijzen niet, zoals in

supermarkten, vaststaan. De column van Eveleens bracht bij mij in herinnering mijn lange verblijf in die stad en de ervaringen die ik in dezen had. Maar eerst wil ik vertellen wat haar overkwam en hoe zij het woord mzungu duidt.

Avocado's

Op een goede dag rijdt Eveleens in Nairobi met haar auto van wel twintig jaar oud langs een kraampje met avocado's. Ze zien er mooi en groot uit. Ze heeft er enorme trek in. Ze stopt en parkeert de auto in de berm. De jonge verkoper snelt direct naar haar toe en prijst de avocado's aan: Ze zijn romig en rijp. Je kunt ze meteen eten. Maar ze zijn wel duur. Eentje kost 100 shilling (ongeveer een euro) zegt hij zonder blikken of blozen. Zij weet echter dat in de supermarkten ze voor 30 shilling verkocht worden. Zij zegt dat het te veel is. Het is een mzungu-prijs. Een prijs die alleen maar geldt voor een witte buitenlander. En witten hebben naar bijna iedereen aanneemt veel geld. De jongeman schudt met zijn hoofd van nee. Zij wijst naar haar oude versleten auto, maar hij laat zich niet van zijn stuk brengen en zegt dat zij thuis waarschijnlijk wel een echte auto heeft. Nu de jongeman niet van zijn overtuiging af te brengen is, volgt ze een andere tactiek en begint af te pingelen. Na veel heen en weer komt de prijs toch nog uit op 60 shilling per stuk. Het is te veel voor haar. Ze gaat er niet mee akkoord en stapt in de auto zonder avocado's. De jongeman komt niet eens achter haar aan om hoe dan ook zijn vruchten te verkopen.

Jarenlange ervaring hebben haar geleerd hoe die mzungu-prijzen aan te pakken. Als ze thuis komt, vraagt ze haar man die een Nigeriaan is maar geen Swahili spreekt om naar de verkoper te gaan om avocado's te kopen. Zijn huidskleur doet de prijs zakken. Hij komt thuis met vijf avocado's voor een euro. Maar het is wel zo dat als zij erbij is, hij het nooit voor elkaar krijgt om een goede prijs te bedingen. Zij wordt dan ook regelmatig gevraagd om even te verdwijnen want haar huidskleur doet de prijs stijgen.

Mzungu

Eveleens schrijft in haar artikeltje dat ze Swahili spreekt. Mzungu is volgens haar het gangbare Swahili woord voor witte buitenlander in Kenia. Iedereen die in Kenia of Tanzania gewerkt heeft zal dat bevestigen. Maar zij meent dat dat niet de eigenlijke betekenis van het woord is. Letterlijk zou het betekenen: 'dolende zwerver,' en lijkt daarmee te dateren uit de tijd dat westerlingen Afrika ontdekten.

Toen ik het las had ik meteen grote twijfels bij die uitleg van het woord. Om me te vergewissen van de werkelijke betekenis van het woord, heb ik het woordenboek van pater Ch. Sacleux CSSp erbij gehaald: *Dictionnaire Swahili-Français*, Paris 1939, 1114 p. Hij is een van de grondleggers van de Swahili taalwetenschap. Volgens Sacleux heeft het woord mzungu twee betekenissen: 1) mzungu (meervoud mizungu): genie, talent, slimheid; 2) mzungu (meervoud wazungu): witte, Europeaan. De term dolende zwerver is in het Swahili mzunguki. Het Swahili van Eveleens laat nog wel wat te wensen over.

Mzungu-prijzen

Had ik geen last van die mzungu-prijzen toen ik in Nairobi woonde? Eerlijk gezegd heel weinig of niet. Waar lag dat dan aan? Eveleens schrijft dat ze het Swahili beheerst. Dat zal wel, maar ik vraag me af hoe goed ze die taal spreekt. Mijn ervaring is dat wanneer je Swahili perfect

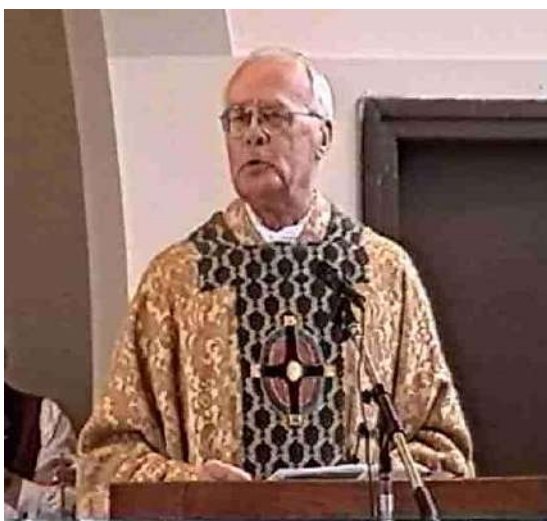
spreekt, de mensen je gaan beschouwen als een witte Afrikaan. Ze zien jou als een van hen, maar je hebt gewoon een andere huidskleur. En je betaalt als een Afrikaan.

Als ik iets op straat kocht of langs de weg dan sprak ik altijd Swahili. Vaak verwonderde men zich er over dat je Swahili zo goed was. Je keuvelde wat met de man of vrouw, wisselde een paar plisanterieën uit, pingelde desnoods en de prijs was die van een Afrikaan. Mensen hebben heel gauw door dat je er al jarenlang woont. De trucs die ze bij buitenlanders uithalen werken niet meer, je hebt ze meteen door, dat weten ze; ze nemen je als een witte Afrikaan. Als ik de prijs soms toch te veel vond na afpingelen en het om een substantieel bedrag ging, paste ik de volgende handigheid toe. Ik haalde met veel aplomb mijn portemonnee tevoorschijn, haalde het bedrag dat ik wilde geven eruit en hield de bankbiljetten voor de neus van de verkoper. Ik zei: dit is het bedrag dat ik ervoor wil geven. Als je er niet mee akkoord gaat, dan ga ik weg. Ik liep demonstratief weg. Meestal kwam hij dan achter je aan hollen en zei dat hij zich bedacht had. En de koop werd gesloten. Hij tevreden, ik tevreden.

In dit verband wil ik nog een anekdote vertellen die wel niet over prijzen gaat, maar over een politie bon. Ik verwachtte bezoek uit het buitenland. Ik ging naar het vliegveld en wilde mijn auto parkeren. Er was geen parkeerplaats meer vrij voor bezoekers. Maar ik zag nog wel een paar lege plekken voor het vliegveldpersoneel. Ik parkeerde de auto daar. Ik wist niet waar ik anders heen moest. Bij terugkomst stond er een politieagent bij mijn auto. U staat verkeerd geparkeerd, zei hij. Dat wist ik. Hij moest me een bon geven; er zat niets anders op. De hele conversatie ging echter in het Swahili. Op een gegeven ogenblik zegt hij: U spreekt wel goed Swahili. Wat doet u hier eigenlijk? Ik zeg: ik ben pater en pastoor van de parochie in Makadara. Oh zegt hij. Ik ken die parochie wel. Nou vooruit, ik geef u een waarschuwing. Doe het niet weer als u hier komt. Met een opgewekt gemoed vertrok ik met mijn bezoek naar huis.

Albert de Jong CSSp

Straat voor pater Martin van der Drift uit Gemert

GEMERT - Martin van der Drifthof is als naam gekozen voor een nieuwe straat in Gemert bij het nieuwbouwproject op de plek van de voormalige Michaëlschool, deels grenzend aan de Pastoor Gautiusstraat.

Van der Drift (1921-2003) was pater van de congregatie van de Heilige Geest en heeft zich meer dan een halve eeuw in dienst gesteld van de Gemertse inwoners, met name ook de Indische gemeenschap. Hij was in 1969 een van de oprichters van de Kapelgroep die op eigen wijze vorm geeft aan de christelijke boodschap, zoals met een wekelijkse viering.

Bron: Eindhovens Dagblad 1 augustus 2019

Jan van Dooren: Eerste 'Gemertse' pater van de Heilige Geest

In het Gemerts Nieuwsblad werd gevraagd of er onder de inwoners van Gemert misschien nog oude foto's waren voor het houden van een tentoonstelling.

Ook ik heb een oude foto ingestuurd die ik met dit artikeltje nader wil toelichten. Het is een foto uit 1915 of misschien begin 1916 gemaakt bij gelegenheid van het priesterfeest van Jan van Dooren, pater van de Heilige Geest en een neef van mijn moeder (Antonia Brouwers-Verschuren). Deze foto is bij ons thuis altijd zorgvuldig bewaard omdat hierop ook mijn vader (Piet Brouwers) staat die reeds in 1931 kwam te overlijden en waarvan we bij ons verder geen enkele andere afbeelding bezaten.

Wie was pater Jan van Dooren? Jan was een zoon van de in 1855 op Keizerbosch aan de Oudestraat in Gemert geboren Driek van Dooren.

Driek heeft het vermoedelijk nooit zien zitten om boer te worden. Hij kocht althans op een openbare veiling in Gemert het huis met bakkerij Binderseind 3. Of hij daar ter plaatse ook brood heeft gebakken is niet bekend maar wel weten we dat hij na zijn huwelijk op 27-1-1891 met Maria de Greef naar Mierlo is verhuisd waar hij werd ingeschreven als bakker en herbergier. Nog net in het jaar van hun huwelijk werd op 17 december 1891, hun zoon Jan geboren. Jan verhuisde op jonge leeftijd vanuit Mierlo naar zijn familie in Gemert. Zijn moeder was vroeg gestorven en Jan wilde bovendien priester worden. Hij studeerde in Gemert aan de Latijnse School en was bij mijn moeders thuis, de familie Verschuren-van Dooren in de Pandelaar, in de kost. Na met succes de Latijnse School te hebben gevolgd ging Jan in 1910 naar het noviciaat en vervolgens het grootseminarie van de Congregatie van de Heilige Geest in Chevilly (Frankrijk). Na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, waarin zowel Frankrijk

als België betrokken raakten, kwam Jan van Dooren in de herfst van 1914 met de eerste groep priesterstudenten van de Heilige Geest naar het hem van jongsaf al vertrouwde Gemert. Met

zijn medestudenten en onder de hoede van pater Luttenbacher vestigde hij zich op de verdieping van het toenmalige patronaat in de Bonengang. Omdat hij de priesteropleiding al grotendeels had afgerond is hij niet zo lang in Gemert gebleven. Al op 28 oktober 1915 werd hij in Langonnet (Bretagne-Frankrijk) tot priester gewijd. Kort daarna moet hij met zijn familie in Mierlo zijn priesterfeest hebben gevierd. Toen moet ook de hierbij afgedrukte familiefoto zijn gemaakt. In de zomer van 1916 volgt zijn toewijding aan het Apostolaat waarna de jonge pater drie jaar werkzaam is als sub-magister aan de broederopleiding van de congregatie in Baarle-Nassau. Ruim een jaar na de beëindiging van de Eerste Wereldoorlog wordt hem een missiepost in het vooruitzicht gesteld in de onder Frans toezicht geplaatste voormalige Duitse kolonie Kameroen.

Op 9 januari 1920 vertrekt hij vanuit Bordeaux met de boot "Afrique" naar zijn missiegebied in Afrika. Het schip is daar echter nooit aangekomen. Nog in de Golf van Biskaye kwam het met 599 passagiers aan boord, in een zware storm terecht. De Afrique raakte uit koers en sloeg op de rotsen. Het moet een drama zijn geweest. 's Nachts in diepe duisternis. Jan van Dooren was niet de enige geestelijke aan boord. Ze waren met 17 leden van de Congregatie van de Heilige Geest waaronder ook bisschop, mgr. Hyacinthe Jalabert. Ze zijn allemaal omgekomen. De verslagenheid bij de congregatie maar ook 'bij ons' in de familie was groot. Mijn moeder is er haar hele leven over blijven vertellen.

Het hele verhaal van de scheepsramp is gepubliceerd in de Bode van den Heilige Geest onder de kop "Het vergaan der mailboot Afrique".

Op het kerkhof van het kasteel in Gemert staat een gedenksteen van pater Jan van Dooren. Deze al te vroegtijdig omgekomen neef van mijn moeder was voor zover ik heb begrepen de eerste 'Gemertse' pater van de Heilige Geest.

Jan Brouwers

Overledenen

- 2 juli In Someren overleed in de leeftijd van 81 jaar de heer Theo van der Sanden, zwager van pater Jo van de Laar.
- 16 juli In Someren-Eind overleed in de leeftijd van 83 jaar de heer Leo van der Rijt, zwager van pater Jo van de Laar.
- 26 juli In Veghel overleed in de leeftijd van 86 jaar zuster Macaria Michiels (s.f.i.c.), zus van broeder Falco Michiels.
- 28 juli In Deventer overleed in de leeftijd van 88 jaar de heer Gerard Odenkirchen, oud-collega.
- 28 juli In Gennep overleed in de leeftijd van 90 jaar pater Jo van den Wildenberg.